

opr. Kiel
XI '99

poprzedni nr K: 741/1752

V 104
2/4

AGENCJA ELŻBIETY
Muzeum Pomorskie Armii Krajowej
i Wojskowej Służby Polek
ul. Podmurza 93, tel. 0048 56 65 22 186
e-mail: fap@pomorskie.pl, poczta@pomorskie.pl
tel. 056 16 20 127, FAX 056 16 20 127
KRS 00001 41090
NIP 82 1090 1506 0000 0000 5002 0244

Gajsiomowski

Kościarzyna
TOW. Gr. P. "PAP (?)
Fiszler Gertruda
vel Fischer z d. Borys

K-741/1752 Pom.

**SPIS ZAWARTOŚCI
TECZKI**

Fischer Gertruda

J:K: 741/1752 Pom.

Hościenina JON. Gr. Pom. - PAJ (?)

I./1. Relacja k. 3 s. 1-3

I./2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące relatora —

I./3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 1 s. 1

III./1. Materiały dotyczące rodziny relatora —

III./2. Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III./3. Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III./4. Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 —

III./5. Inne ...

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne k. 6

VI. Fotografie brak

№1. Relacja - Fisser Gertruda:

1. Biogram - relacja autorstwa Andrzeja Gajsirowskiego, mpis, kserokop. k. 3 s. 1-3

Fischer Gertruda z d. Borys (1913- ?), członkini TOW "Gryf Pomorski" i PAP (?) w Kościerzynie. 1

Urodzona 26 XII 1913 r. w Berlinie, córka Pawła Borysa i Franciszki z d. Koseckiej. O jej młodości brak jakichkolwiek danych. Wcześniej straciła ojca i, wiadomo tylko, że ukończyła szkołę średnią.

W okresie okupacji mieszkała w Kościerzynie przy ul. Kaplicznej nr 3. W latach 1941 - 1944 pracowała jako asystentka i gospodyni dra Stanisława Zawackiego, lekarza pogotowia ratunkowego w Kościerzynie. Brak szerszych danych o jej działalności konspiracyjnej. Przepuszczalnie przez dra Zawackiego została zaprzysiężona w ramach TOW "Gryf Pomorski" a być może także Polskiej Armii Powstania. Jej przynależność organizacyjna nie została jednoznacznie ustalona, co wiązać należy z kontrowersjami dotyczącymi powiązań konspiracyjnych dra Zawackiego. Wiadomo tylko, że prowadziła punkt kontaktowy i była łączniczką dra Zawackiego. Uczestniczyła w spotkaniach konspiracyjnych, do jakich dochodziło w mieszkaniu Zawackiego w Kościerzynie niedaleko rynku. Wiosną 1943 r. była np. obecna podczas spotkania dra Zawackiego z A. Arendtem, S. Lesikowskim i J. Szalewskim, omawiającego zasady współpracy pomiędzy TOW GP a PAP na terenie Kościerzyny. Brała też udział w organizowaniu przez dra Zawackiego pomocy medycznej dla partyzantów operujących w Borach Tucholskich. Z polecenia dra Zawackiego z apteki Żychlińskiej w Kościerzynie pobierała lekarstwa i środki opatrunkowe przetrzucane następnie przez Aleksandra Jahna ps. "Fiat" do schronów partyzanckich. W związku z wykonywaną pracą przyjęła III grupę DVL. Aresztowana została przez gestapo gdańskie 25 kwietnia 1944 r. w Kościerzynie (razem z drem Zawackim, S. Lesikowskim oraz kilkunastoma innymi członkami PAP, TOW GP i AK) w trakcie akcji likwidacyjnej przeprowadzonej przez gestapo przeciwko osobom wspierającym partyzantów. Bezpośrednio po aresztowaniu przewieziona została do siedziby gestapo w Gdańsku.

Tam przeszła krótkie śledztwo. W dniu 5 maja 1944 r. osadzono ją w obozie koncentracyjnym Stutthof, gdzie jako więzień policyjny otrzymała numer 34406. W dniu 2 czerwca 1944 r. szef Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy (RSHA) dr Kaltenbrunner zarządził przedłużenie dla niej aresztu ochronnego (Schutzhaft) do 25 X 1944 r. w związku z "mocnym podejrzeniem o przynależność do partyzantki lub sprzyjanie partyzantom" (im dringenden Verdacht der Bandenbegünstigung bezw. Bandenzugehörigkeit steht). Miała być przekazana do KL Ravensbrück. W dniu 15 września 1944 r. Komendant Policji Bezpieczeństwa w Gdańsku skierował do komendantury obozu Stutthof pismo w jej sprawie. Przypominał w nim, że w celu dalszego odbywania aresztu ochronnego ma być przekazana do Ravensbrück. Nie zdołano wypełnić tego polecenia bowiem 11 X 1944 r. Komendant Policji Bezpieczeństwa w Gdańsku nakazał przekazanie jej do dyspozycji gestapo w Gdańsku w związku ze sprawą karną przeciwko A.Jahnowi toczącą się przed Sądem Komendantury Wojskowej w Gdańsku. W dniu 18 października 1944 r. razem z drem Żawackim i Alfonsem Nowaczykiem (nr 36683) - osadzonym w Stutthofie partyzantem z oddziału J.Szalewskiego ps."Soból" - została przewieziona do gestapo gdańskiego. Doprowadzona została z nimi na proces A.Jahna. Jej późniejsze losy nie są znane. Wiadomo tylko, że doczekała końca wojny. Prawdopodobnie bezpośrednio po wojnie mieszkała w Chojnicach przy ul. Piłsudskiego (taki adres znajduje się w materiałach OKBZPNP-IPN w Gdańsku).

Przed wojną zawarła związek małżeński z Juliuszem Fiszerem. W dokumentach niemieckich z 1944 r. określony jest on jako zaginiony (verschollen). K.Ciechanowski, Ruch oporu.,s.116, pisze, że został on rozstrzelany przez Niemców.

- 3 -

AMSt., teczki personalne Fiszer G., sygn. I-III-26313 i Nowaczy-
ka A., sygn. I-III-11274, rel. Arendta A. AP AK, T. Schuttenberg H. (tu niepraw-
dziwa informacja jakoby przyczyniła się do aresztowań w Koście-
rzymie w końcu 1944 r.); Ciechanowski K., Ruch oporu., s.116
(podaje że należała z drem Żawackim do PAP przypuszczalnie
jeszcze przed S.Lesikowskim); OKBZPNP-IPN w Gdańsku, sygn. S 1/
72 - 12/6.

Andrzej Gąsiorowski

II. Materiały uzupełniające relacje -
- Fiszler Gertruda:

1. Gajdoszowski A., biogram Fiszler Gertrudy,
[w:] Stou. biograficzny konspiracji pomorskiej
1939-1945, pod red. Zakrewskiej S. i
Zawackiej E., Toruń 1998, z. 4, s. 45, kserokop. k. 1 s. 1

Fiszer Gertruda z d. Borys (1913- ?), członkini TOW „Gryf Pomorski” i PAP (?) w Kościerzynie.

Urodzona 26 XII 1913 r. w Berlinie; córka Pawła Borysa i Franciszki z d. Koseckiej. O jej młodości brak jakichkolwiek danych. Wiadomo tylko, że wcześniej straciła ojca i ukończyła szkołę średnią.

W okresie okupacji mieszkała w Kościerzynie przy ul. Kaplicznej nr 3. Była wdową po rozstrzelanym nauczycielu. W latach 1941-44 pracowała jako asystentka i gospodyni dr. Stanisława Zawackiego, lekarza pogotowia ratunkowego w Kościerzynie. Brak szerszych danych o jej działalności konspiracyjnej. Przypuszczalnie przez dr. Zawackiego została zaprzysiężona w ramach TOW „Gryf Pomorski”, a być może także Polskiej Armii Powstania. Jej przynależność organizacyjna nie została jednoznacznie ustalona, co wiązać należy z kontrowersjami dotyczącymi powiązań konspiracyjnych dr. Zawackiego. Wiadomo tylko, że prowadziła punkt kontaktowy i była jego łączniczką. Uczestniczyła w spotkaniach konspiracyjnych, do jakich dochodziło w mieszkaniu Zawackiego w Kościerzynie niedaleko rynku. Wiosną 1943 r. była np. obecna podczas spotkania dr. Zawackiego z A. Arendtem, S. Lesikowskim i J. Szalewskim, omawiającymi zasady współpracy pomiędzy TOW „GP” a PAP na terenie Kościerzyny. Brała też udział w organizowanej przez dr. Zawackiego pomocy medycznej dla partyzantów operujących w Borach Tucholskich. Z jego polecenia z apteki Żychlińskiej w Kościerzynie pobierała lekarstwa i środki opatrunkowe przetrucane następnie przez Aleksandra Jahna ps. „Fiat” do schronów partyzanckich. W związku z wykonywaną pracą przyjęła III grupę DVL. Aresztowana została przez gestapo gdańskie 25 IV 1944 r. w Kościerzynie (razem z dr. Zawackim, S. Lesikowskim oraz kilkunastoma innymi członkami PAP, TOW „GP” i AK) w trakcie akcji likwidacyjnej przeprowadzonej przez gestapo przeciwko osobom wspierającym partyzantów. Bezpośrednio po aresztowaniu przewieziona została do siedziby gestapo w Gdańsku. Tam przeszła krótkie śledztwo. W dniu 5 V 1944 r. osadzono ją w obozie koncentracyjnym Stutthof, gdzie jako więzień policyjny otrzymała nr 34406. W dn. 2 VI 1944 r. szef Głównego Urzędu Bezpieczeństwa Rzeszy (RSHA) dr Kaltenbrunner zarządził przedłużenie dla niej aresztu ochronnego (Schutzhaft) do 25 X 1944 r. w związku z „mocnym podejrzeniem o przynależność do partyzantki lub

Stow. kdo cy. konsp. pom. 1939-1945, pod med. Jahnowskij et. i Zawackich; z. Forum 1998, a. 4 s. 45
sprzyjanie partyzantom”. Miała być przekazana do KL Ravensbrück. W dniu 15 IX 1944 r. Kmdt Policji Bezpieczeństwa w Gdańsku skierował do komendatury obozu Stutthof pismo w jej sprawie. Przypominał w nim, że w celu dalszego odbywania aresztu ochronnego ma być przekazana do Ravensbrück. Nie zdołano wypełnić tego polecenia, bowiem 11 X 1944 r. Kmdt Policji Bezpieczeństwa w Gdańsku nakazał przekazanie jej do dyspozycji gestapo w Gdańsku w związku ze sprawą karną przeciwko A. Jahnowi toczącą się przed Sądem Komendatury Wojskowej w Gdańsku. W dniu 18 X 1944 r. razem z dr. Zawackim i Alfonsem Nowaczykiem (nr 36683), osadzonym w Stutthofie partyzantem z oddz. J. Szalewskiego ps. „Soból”, została przewieziona do gestapo gdańskiego i doprowadzona z nimi na proces A. Jahna. Jej późniejsze losy nie są znane. Wiadomo tylko, że doczekała końca wojny. Prawdopodobnie bezpośrednio po wojnie mieszkała w Chojnicach przy ul. Piłsudskiego (taki adres znajduje się w materiałach OKBZpNP-IPN w Gdańsku).

Przed wojną zawarła związek małżeński z Juliuszem Fiszerem. W dokumentach niemieckich z 1944 r. określony jest on jako zaginiony.

AMSt.,teczki personalne Fiszer G., sygn. I-III-26313 i Nowaczyka A., sygn. I-III-11274 rel. Arenda A.; AP AK, T.: Schuttenberg H. (tu nieprawdziwa informacja jakoby przyczyniła się do aresztowań w Kościerzynie w końcu 1944 r.); OKBZpNP-IPN w Gdańsku, sygn. S 1/72-12/6; C i e c h a n o w s k i K., *Ruch oporu...*, (podaje, że należała z dr. Zawackim do PAP przypuszczalnie jeszcze przed S. Lesikowskim oraz że mąż jej został rozstrzelany przez Niemców).

Andrzej Gąsiorowski

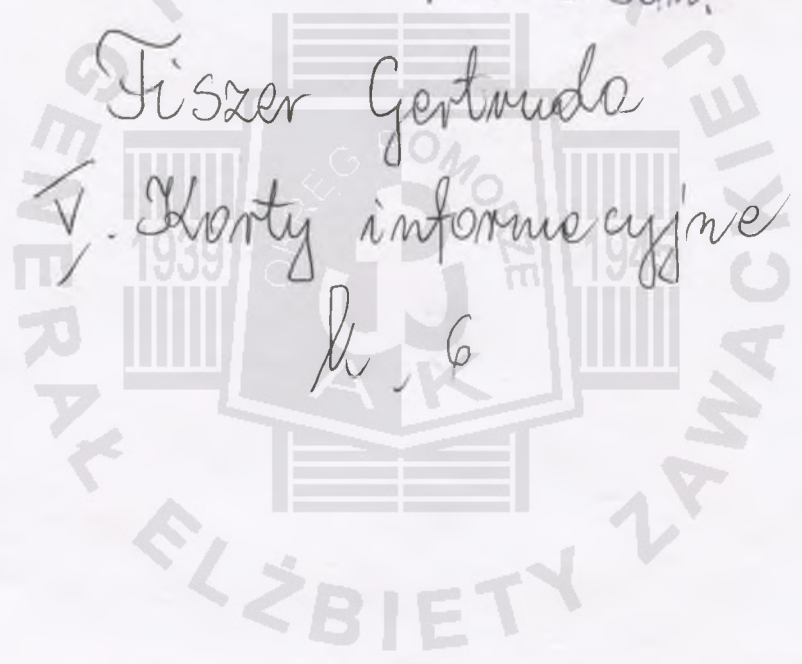
Torew

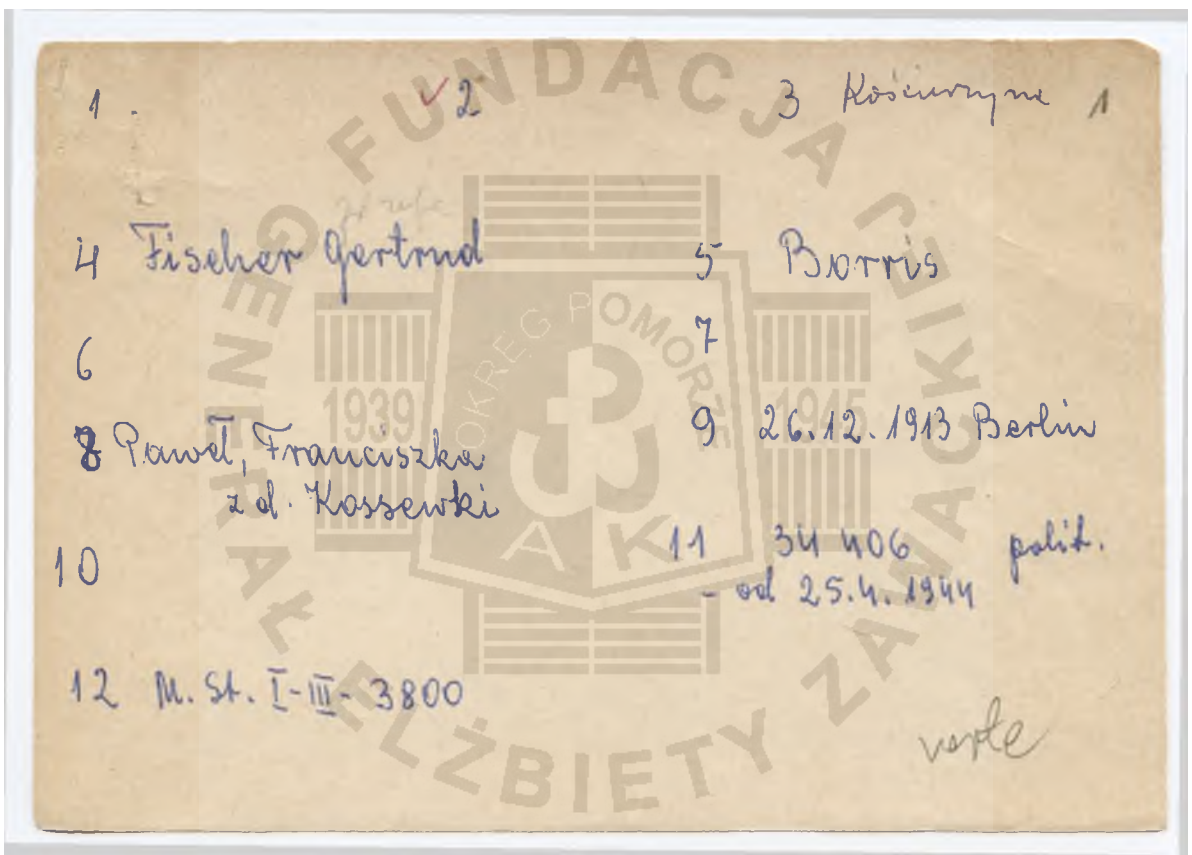
T: K-741/1752 Pom.

Fischer Gertruda

✓. Konty informacyjne

K. 6

1 .

2

3 Koscierzyna 1

4 Fischer Gertrud

5 Biorris

6

7

8 Paweł, Franciszka
z d. Kossenki

9 26.12.1913 Berlin

10

11 34 406 polit.
- od 25.4.1944

12 M. St. I-III-3800

wrote

aresztowana w Berent jako asystentka lekarska
od 5.5.1944 w obozie Stutthof

powód: moemu podjęmana o przynależność do
Bandy, ewentualnie o sprzyjanie jej
Nakar z festapo z Polonizku, było przekazanie
do KL Ravensbrück (pisano r. 2.6.1944)

Fisser Gertruda

Kościerzyna
Tiszew 2

Na skutek dekonspiracji, która
miała miejsce w Kościerzynie, zosta-
ła aresztowana przez gestapo 25.04.1944r.
razem z dr. Stan. Ławackim i St. Le-
sikowskim.

zob: relacja John Alexander Merwin
M-1008/1747 inop. Tiszew

Wsk. X 190,

kościurny ne

AV

3

Fiszler Gertrude

W 1940r. urodziła się w Krasnymyri, przeszła
jako asystentka do zesłanego, którego party-
zantów se zorganizowała "Sylwii".

Zerbowe do pracy konspiracyjnej M. Wilke-
-Czerwikowa. Arestowana w 1945r., więziona w
obozie w Łodzi. Zmarła po zakończeniu wojny.

rob. tenże U. M 3 "Jest kłopotliwym party-
zantem"

H. M. M.

Kościuszka 4

FISCHER GERTRUDA

asystentka dr. Zawadzkiego,
dieta w konspiracji w rej. Kościuszka.

Rel. Wika - Crammondny M. 113/P s. 6-7.

H. Zaw.

"Gryf Pomorski"
Josińska

FISZER Genimada

Urodz. 26.XII. 1913 r. o Berlinie
Członkini Tow. "Gryf Pomorski" o Rosca-
nymie. Szwadkowa punkt kontaktowy
i była uczestniczką dr. Lewackiego.

Zob. St. Błot. Duszp. Pomorskiej T. 4 s. 45
Fond. "Archivum Pomorskie AK"
Jուն 1998 r.

U. Dęba/2001

a

Fischer

Podziemne

Polka
Armia Powstania
OKR. 6
Pomorze

Fischer Gertruda

Była współpracownikiem lekarza Stanisława Zawackiego, z którym utrzymywał kontakty Stanisław Łabikowski ps. „Łab” Komendant I rejonu Koscierskiego P.A.P.

Łab. Bogdan Chrzanowski, Polka Podziemna na
Andrzej Gósprowski } "Pomorzanie w l. 1939-45"
Krzysztof Steyer } str. 372

MM2006r

Wyd. "Oskar" Tolnord 2005.

Gertruda

Fiszter
vel
Fischer

ZESKŁADOWANE

